

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.03.2019, sp. zn. 21 Cdo 4888/2016, ECLI:CZ:NS:2019:21.CDO.4888.2016.1

Číslo: 7/2020

Právní věta:

Ustanovení o manželském majetkovém právu se přednostně použijí i v případě, kdy za trvání manželství došlo k zúžení společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti a jeho následnému vypořádání, jestliže oba manželé i poté podnikají s věcmi ze zaniklého společného jmění manželů jako podíloví spoluvlastníci.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.03.2019

Spisová značka: 21 Cdo 4888/2016

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Manželské majetkové právo (o. z.), Rodinný závod (o. z.)

Předpisy: § 700 odst. 1 o. z.

§ 700 odst. 2 o. z.

§ 704 odst. 2 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 4 Cmo 28/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou dne 10. 3. 2015 domáhal nahrazení projevu vůle žalovaného, aby s žalobcem uzavřel kupní smlouvu, kterou by žalovaný na žalobce převedl spoluvlastnický podíl o velikosti ideální jedné poloviny na nemovitých věcech – pozemcích p. č. XY, p. č. XY, jehož součástí je budova č. p. XY, a p. č. XY, všech zapsaných na LV č. XY pro obec XY, v k. ú. XY (dále jen „předmětné nemovité věci“), za kupní cenu 2 500 000 Kč. Svoji žalobu odůvodnil tvrzením, že mu ke spoluvlastnickému podílu na předmětných nemovitých věcech náleží předkupní právo, které mu mělo vzniknout tím, že se svojí bývalou manželkou provozoval rodinný závod, jehož součástí byly i předmětné nemovité věci. Jeho bývalá manželka mu však svůj spoluvlastnický podíl nenabídla ke

koupi a prodala jej žalovanému. Žalovaný výzvá, kterými se žalobce domáhal koupě spoluvlastnického podílu žalovaného na nemovitých věcech za podmínek, za nichž žalovaný tento podíl koupil, nevyhověl.

2. O věcné příslušnosti soudů k projednání tohoto sporu bylo rozhodnuto usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 7. 2015, č. j. Ncp 270/2015-34, kterým bylo určeno, že k projednání a rozhodnutí dané věci jsou příslušné v prvním stupni krajské soudy.

3. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 7. 10. 2015, č. j. 23 Cm 329/2015-117, zamítl žalobu na nahrazení projevu vůle žalovaného, aby s žalobcem uzavřel kupní smlouvu, kterou by mu žalovaný prodal spoluvlastnický podíl o velikosti ideální jedné poloviny z celku nemovitých věcí za kupní cenu 2 500 000 Kč. Žalovanému bylo na náhradě nákladů řízení přiznáno 113 900,49 Kč. Soud prvního stupně se zabýval otázkou, zda předmětné nemovité věci byly ke dni převodu součástí rodinného závodu, přičemž v případě kladného zodpovězení této otázky by žalobci náleželo předkupní právo. Uzavřel, že rodinný závod vzniká ze zákona a nelze jej založit smluvně, vzniknout tak mohl nejdříve od 1. 1. 2014, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Soud prvního stupně dovedl, že vzhledem k účelu institutu rodinného závodu (ekonomické ochraně členů rodiny podílejících se na výdělečné činnosti v rámci rodinného závodu) a k dělbě činností mezi bývalými manžely, spolu T. a J. K. provozovali až do konce roku 2014 rodinný závod. Tvrzení žalovaného, že spolu bývalí manželé K. uzavřeli dohodu o sdružení podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), nebo o založení společnosti podle ustanovení § 2716 o. z., které by vylučovalo aplikaci institutu rodinného závodu, neměl soud za prokázané. Pro soud byl určující závěr, že ke dni 22. 1. 2015, kdy byla uzavřena smlouva o převodu spoluvlastnického podílu, již rodinný závod provozován nebyl, ani se na podnikání bývalí manželé nepodíleli, když společnou podnikatelskou činnost ukončili už ke konci roku 2014. Protože rodinný závod již fakticky neexistoval, neexistovalo ani předkupní právo k nemovitým věcem, které sloužily k provozování rodinného závodu. Namítal-li žalobce, že nedošlo k vypořádání rodinného závodu, soud konstatoval, že zákon nepodmiňuje trvání rodinného závodu tzv. vypořádáním, nadto považoval majetková práva tvořící v minulosti rodinný závod za vypořádaná již dohodou ze dne 10. 1. 2014 o vypořádání společného jmění manželů (které bylo předtím zúženo na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti), na jejímž základě byly předmětné nemovité věci převedeny do rovnodílného podílového spoluvlastnictví T. a J. K.

4. Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 26. 5. 2016, č. j. 4 Cmo 28/2016-237, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 7. 2016, č. j. 4 Cmo 28/2016-253, k odvolání žalobce potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a přiznal žalovanému náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 45 496 Kč. Odvolací soud dospěl k závěru, že ve vztahu k předmětným nemovitým věcem nelze aplikovat ustanovení o rodinném závodu, neboť podle ustanovení § 700 odst. 2 věty druhé o. z., jsou-li členy rodiny zúčastněnými na provozu rodinného závodu manželé, použijí se před ustanoveními o rodinném závodu přednostně ustanovení tohoto zákona o manželském majetkovém právu. Pokud by rodinný závod byl součástí společného jmění manželů, použila by se přednostně právní úprava vypořádání společného jmění manželů. Společné jmění manželů přitom bylo vypořádáno již dohodou ze dne 10. 1. 2014, předkupní právo součástí této dohody však nebylo, přičemž předkupní právo žalobce nevyplývá ani z žádného jiného zákonného ustanovení o vypořádání společného jmění manželů. Podle odvolacího soudu nadto předkupní právo k rodinnému závodu slouží k ochraně toho člena rodiny zúčastněného na provozu rodinného závodu, který není vlastníkem ani spoluvlastníkem rodinného závodu, žalobce však takovou osobou není, protože je spoluvlastníkem nemovitých věcí, o nichž tvrdí, že jsou součástí rodinného závodu. I kdyby však rodinný závod vznikl, je správná úvaha soudu prvního stupně, že ke dni převodu spoluvlastnického podílu již neexistoval. Neopodstatněnou shledal odvolací soud též námitku ohledně nákladů řízení, kterou se žalobce domáhal aplikace ustanovení § 150 o. s. ř.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalobce dovolání, v němž namítá, že pokud se manželé zúžením společného jmění manželů na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti vyváží z režimu manželského majetkového práva, může vzniknout rodinný závod i jen mezi manžely. Dovolatel dále tvrdí, že odvolací soud nesprávně vyložil pojmy „práce pro závod“ a „účastenství na provozu rodinného závodu“, a rovněž dovozuje, že existence rodinného závodu může být založena i faktickým vložením movitých či nemovitých věcí do podnikatelské činnosti jednoho z manželů druhým z nich, a konečně dovolatel namítá, že se zánikem rodinného závodu se nepojí zánik předkupního práva k rodinnému závodu.

6. Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání žalobce uvádí, že dovolání je nepřipustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a pokud by dovolání bylo přípustné, považuje je za nedůvodné, neboť má za správný závěr odvolacího soudu, že se o rodinný závod nejednalo, a i kdyby se o rodinný závod jednalo, tak byl převod spoluvlastnického podílu proveden až po zániku rodinného závodu, a k porušení předkupního práva proto nemohlo dojít. Žalovaný dále upozorňuje, že dovolatel v dovolání vychází v části své argumentace i z tvrzení, která poprvé uplatnil až po koncentraci řízení.

III. Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

9. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

10. V projednávané věci záviselo rozhodnutí odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení právní otázky, jaký dopad má předchozí zúžení a vypořádání společného jmění do podílového spoluvlastnictví manželů, kteří nadále pokračují ve společné podnikatelské činnosti, na přednostní použití ustanovení o manželském majetkovém právu před ustanoveními o rodinném závodu. Protože tato otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, dospěl dovolací soud k závěru, že je dovolání přípustné, a to po zohlednění skutečnosti, že odvolací soud dospěl k závěru, že otázku, jestli žalobci náleží předkupní právo, je zapotřebí řešit podle ustanovení upravujících majetkové právo manželů a nikoli podle ustanovení o rodinném závodu. Dovolací soud proto neshledal naplnění výluky z přípustnosti dovolání podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

12. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno, že žalobce uzavřel dne 21. 10. 1995 s J. K. manželství a v roce 1998 spolu manželé začali společně podnikat na živnostenské oprávnění T. K. v oboru truhlářství. J. K. měla na starosti obchod a uzavírání zakázek, zatímco její manžel výrobu a montáž. Mezi manžely nebyla uzavřena smlouva o tichém společenství ani žádná jiná obdobná smlouva. Do roku 2013 nebyla mezi manžely uzavřena dohoda o dělení výnosu z podnikání, až v roce 2013 se dohodli, že si každý z nich bude měsíčně vyplácet částku 25 000 Kč. V reakci na ukončení společné domácnosti bylo společné jmění manželů dne 25. 11. 2013 rozsudkem Okresního soudu v Šumperku zúženo na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Manželé se dohodli, že společné podnikání bude pokračovat i přes rozvrat manželství za stávajících podmínek na jméno T. K. Zúžené společné jmění manželů bylo vypořádáno dne 10. 1. 2014 dohodou tak, že předmětné nemovité a movité věci se převádí do rovnodílného podílového spoluvlastnictví T. a J. K. s tím, že si čistý zisk z pokračujícího podnikání budou dělit rovným dílem, když podle článku VI. Dohody o vypořádání společného jmění: „Ohledně nemovitostí zapsaných na LV č. XY pro k. ú. XY, bytových jednotek zapsaných na LV č. XY v k. ú. XY a LV č. XY pro k. ú. XY, včetně podílů na společných částech domu a případně i pozemků, vypořádávají je tak, že tyto převádí do svého rovnodílného podílového spoluvlastnictví, tedy s podílem J. K. v rozsahu jedné poloviny z celku a s podílem T. K. v rozsahu jedné poloviny z celku. Do svého rovnodílného podílového spoluvlastnictví potom převádí i veškeré movité věci, tak, jak jsou uvedeny v předchozích člancích této dohody, s výjimkou fotovoltaické výroby elektřiny na budově č. p. XY v k. ú. XY.“ Podle článku II. Dohody o vypořádání společného jmění jsou vypořádávanými věcmi také: „ ... movité věci, které slouží společné podnikatelské činnosti obou účastníků, vedené na jméno T. K., IČ XY ...“. Dále podle článku VI. Dohody o vypořádání společného jmění „budou účastníci společně provozovat podnikání na jméno T. K., ... přičemž čistý zisk z tohoto podnikání si budou dělit rovným dílem.“ Právní účinky Dohody o vypořádání společného jmění manželů nastaly ke dni 24. 6. 2014 (viz č. l. 47). Po vzájemných rozporech, kdy žalobce v listopadu 2014 výměnou zámků zamezil vstupu J. K. do provozovny a výzvou z ledna 2015 ji vyzval, aby pro něj přestala pracovat, se tato již od prosince 2014 na podnikání žalobce nepodílela, mimo uvedené i proto, že jí ze strany žalobce nebyly vyplaceny finanční prostředky. Následně dne 22. 1. 2015 prodala svůj spoluvlastnický podíl na nemovitých věcech, které sloužily k podnikání žalobce, za 2 500 000 Kč žalovanému. Žalovaný výzvám, kterými se žalobce domáhal koupě spoluvlastnického podílu žalovaného na nemovitých věcech za podmínek, za nichž žalovaný tento podíl koupil, nevyhověl. Dne 5. 3. 2015 bylo manželství J. a T. K. rozvedeno.

13. Podle ustanovení § 700 odst. 1 o. z. se za rodinný považuje závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.

Podle ustanovení § 700 odst. 2 o. z. ustanovení o právech a povinnostech členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu se nepoužijí v případech, kdy jsou tyto práva a povinnosti upraveny společenskou smlouvou včetně zakladatelského právního jednání o založení obchodní společnosti nebo družstva, smlouvou o tiché společnosti nebo smlouvou a ustanoveními jiného zákona o pracovním poměru, popřípadě jinou obdobnou smlouvou. Jsou-li členy rodiny zúčastněnými na provozu rodinného závodu manželé, použijí se před ustanoveními o rodinném závodu přednostně ustanovení tohoto zákona o manželském majetkovém právu.

Podle ustanovení § 703 o. z. účastenství na provozu rodinného závodu se váže na osobu člena rodiny a nelze je přenést na jiného, ledaže se jedná o některého z členů rodiny uvedených v § 700 odst. 1 a souhlasí s tím všichni členové rodiny, kteří již jsou na provozu rodinného závodu zúčastněni.

Podle ustanovení § 704 odst. 2 o. z., má-li být rodinný závod zcizen, má k němu člen rodiny zúčastněný na jeho provozu předkupní právo, ledaže bylo ujednáno něco jiného. To platí i v případě, že má být zcizen spoluvlastnický podíl na rodinném závodu nebo že má být zcizena věc, která má podle své povahy a dosavadního určení provozu rodinného závodu trvale sloužit.

Podle ustanovení § 705 odst. 2 o. z. členu rodiny zanikne účastenství na provozu rodinného závodu i v případě, že přestane vykonávat práci pro rodinu nebo v rodinném závodě, anebo že se změní právní důvod, ze kterého pokračuje ve výkonu práce v rodinném závodu.

Podle ustanovení § 3062 o. z. zákonné předkupní právo spoluvlastníků podle § 140 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zanikne uplynutím jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. To neplatí v případě spoluvlastnictví k zemědělskému nebo rodinnému závodu.

14. Rodinný závod není právnickou osobou ve smyslu ustanovení § 118 až 418 o. z. ani se nezapisuje do veřejného rejstříku podle ustanovení § 126 o. z. Rodinný závod je specifickou variací obchodního závodu, jenž podle ustanovení § 502 o. z. představuje organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu. I v případě rodinného závodu tak bude rozhodující účelové určení věci tvořící jeho základ (materiální substrát) a kvalifikované účastenství na jeho provozu (personální substrát), které spojuje osobní, trvalá a společná práce.

15. Lze tak souhlasit s komentářovou literaturou, podle níž účastenství člena rodiny na provozu rodinného závodu má povahu závazkového právního vztahu vůči majiteli rodinného závodu – je souborem obligačních práv a povinností. Účastenství není věcným právem, především není vlastnictvím ani spoluvlastnictvím rodinného závodu. Veškerá věcná práva vůči závodu tak zůstávají v rukou člena rodiny, který se stal vlastníkem rodinného závodu a na jehož provozu se ostatní účastní. Pakliže členu rodiny z titulu účastenství na provozu rodinného závodu vznikne určité právo, dostává se do postavení věřitele vůči majiteli rodinného závodu a naopak, pokud mu vznikne určitá povinnost, je ohledně této povinnosti dlužníkem majitele závodu (KOŽIAK, J. In: HRUŠÁKOVÁ, M., HULMÁK, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 131).

16. Odvolací soud v projednávané věci předně považoval za překážku znemožňující existenci rodinného závodu skutečnost, že mezi manžely došlo k zúžení společného jmění manželů a jeho následnému vypořádání (ač ve společné podnikatelské činnosti manželé pokračovali i poté). Odvolací soud dále uzavřel, že žalobci by nemohlo náležet předkupní právo k rodinnému závodu podle ustanovení § 704 odst. 2 o. z. ani z toho důvodu, že toto právo slouží podle názoru odvolacího soudu k ochraně pouze těch členů rodiny zúčastněných na provozu tohoto závodu, kteří však zároveň nejsou vlastníky, ani spoluvlastníky rodinného závodu, a následně přitakal názoru soudu prvního stupně, že i kdyby bylo možné dovodit existenci rodinného závodu, nejpozději k prosinci 2014 by již rodinný závod zanikl, protože manželé v tomto období ukončili společnou podnikatelskou činnost, v důsledku čehož by zaniklo i předkupní právo k rodinnému závodu.

17. V posuzované věci lze uzavřít, že od 1. 1. 2014 byly naplněny základní předpoklady rodinného závodu, když společnému podnikání manželů K. sloužil jimi vytvořený organizovaný soubor jmění, a oba se na této činnosti podíleli osobní, trvalou a společnou prací (byl naplněn materiální i osobní substrát rodinného závodu), až do okamžiku vypořádání zúženého společného jmění manželů (srov.

ustanovení § 736 věty druhé o. z.) se však jejich vzájemný poměr bezpochyby řídil ustanoveními manželského majetkového práva, a nikoli ustanoveními o rodinném závodu (viz ustanovení § 700 odst. 2 věty druhé o. z.). Dohoda o vypořádání společného jmění manželů ze dne 10. 1. 2014 nabyla v části týkající se sporných nemovitých věcí účinnosti zápisem do veřejného seznamu (srov. ustanovení § 738 odst. 2 o. z.) dnem 24. 6. 2014.

18. Poté, co bylo zúžené společné jmění manželů vypořádáno (včetně závodu manželů, jehož součástí byly předmětné nemovité věci, které připadly do rovnodílného podílového spoluvlastnictví manželů), manželé nadále pracovali osobně, trvale a společně na nemovitých věcech, k nimž měli rovný podíl. Dovolací soud se proto dále zabýval otázkou, zda skutečnost, že předmětné nemovité věci již ode dne 24. 6. 2014 na základě vypořádání společného jmění manželů nebyly jeho součástí, ale náležely do jejich rovnodílného podílového spoluvlastnictví, znamenala, že se jejich vzájemný poměr ve vztahu k předmětným nemovitým věcem i nadále řídil přednostním použitím manželského majetkového práva, a nedopadala na něj ustanovení o rodinném závodu - neboli - zda vyloučení věcí ze společného jmění manželů a jejich vypořádání do podílového spoluvlastnictví manželů má za následek, že ve vztahu k těmto věcem mají být na vzájemný poměr manželů aplikována ustanovení o rodinném závodu, nebo zda se jejich vzájemný vztah k věcem vyloučeným ze společného jmění manželů a vypořádaným do jejich podílového spoluvlastnictví bude i nadále posuzovat podle manželského majetkového práva, včetně způsobu vypořádání společného jmění manželů.

19. Manželské majetkové právo je upraveno v ustanoveních § 708 - § 750 o. z. V těchto ustanoveních jsou stanoveny režimy, kterými se může řídit společné jmění manželů. Mezi těmito režimy je obsažen i režim společného jmění manželů, založený rozhodnutím soudu (jako je tomu v projednávané věci, když rozhodnutím soudu bylo zúжено společné jmění manželů). Účelem přednostní aplikace manželského majetkového práva je zabránit případnému konfliktu mezi právní úpravou společného jmění manželů a právní úpravou rodinného závodu (srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 700 o. z.). Poměr mezi manžely se řídil režimem založeným rozhodnutím soudu, kterým bylo zúжено společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti (které podle ustanovení § 3038 o. z. od 1. 1. 2014 přestávají být součástí společného jmění), a závod manželů (včetně předmětných nemovitých věcí) byl vypořádán do jejich rovnodílného podílového spoluvlastnictví, přičemž v Dohodě o vypořádání společného jmění si manželé sjednali, že si zisk z pokračující podnikatelské činnosti budou dělit rovným dílem. Za účelem výkladu, který bude co nejvíce sledovat bezrozpornost právní úpravy, je namístě setrvat na přednostním použití režimu založeného rozhodnutím soudu (kterým bylo zúжено společné jmění manželů), včetně přednostního použití ustanovení majetkového manželského práva o vypořádání společného jmění manželů a neposuzovat vzájemný poměr manželů ve vztahu k předmětným nemovitým věcem podle ustanovení o rodinném závodu, když se na základě vypořádání společného jmění stali podílovými spoluvlastníky předmětných nemovitých věcí. Aplikace ustanovení o rodinném závodu na manžele, kteří jsou oba spoluvlastníky závodu, a podílejí se tak na jeho provozu z titulu svého vlastnického práva, a kteří si nadto sjednali způsob rozdělení zisku z provozu závodu, by navíc nenaplňovala hlavní účel institutu rodinného závodu, kterým je ekonomická ochrana členů rodiny, kteří pro rodinný závod pracují, aniž by jejich práva a povinnosti byly smluvně upraveny (srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 700 o. z.). Aplikace ustanovení o rodinném závodu by si nadto mohla konkurovat s výsledným vypořádáním společného jmění manželů (např. ustanovení § 701 o. z. o rozdělení zisku z provozu rodinného závodu by mohlo být v rozporu s rozdělením zisku, které si manželé smluvně sjednali v Dohodě o vypořádání společného jmění).

20. Pro úplnost dovolací soud dodává, že dále shledává správným i závěr odvolacího soudu, že i kdyby na projednávaný případ byla aplikovatelná ustanovení o rodinném závodu, ani tak by předkupní právo žalobci nenáleželo, neboť by rodinný závod zanikl nejpozději ke konci roku 2014, kdy se manželka přestala zúčastňovat provozu rodinného závodu, jak vyplývá ze skutkových zjištění

soudů nižších stupňů (žalobce zamezil přístupu manželky do provozovny, následně ji vyzval aby pro něj přestala pracovat, a přestal jí vyplácet odměnu, ta pro něj na základě uvedeného přestala pracovat, ze strany manželky tak zároveň nešlo o účelové ukončení provozu rodinného závodu, kterým by sledovala zánik předkupního práva žalobce), přezkum správnosti těchto skutkových zjištění přitom dovolacímu soudu nenáleží, jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř., a to s ohledem na zásadu přímosti a zásadu volného hodnocení důkazů (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. [32 Cdo 4970/2008](#)). Poté, co manželka na základě výzvy žalobce ukončila výkon společné práce, by již nebyla splněna podmínka osobního, trvalého a společného výkonu práce, když v podnikání v předmětných nemovitých věcech pokračoval jen žalobce, a nemohlo by se tak (ani pokud by na projednávaný případ byla aplikovatelná ustanovení o rodinném závodu) již ke dni převodu spoluvlastnického podílu jednat o rodinný závod, přičemž vzhledem k jeho zániku by k němu ani nemohlo existovat předkupní právo žalobce.

21. Jestliže manželka převedla svůj spoluvlastnický podíl na koupěchtivého (žalovaného), aniž by na závod (jehož součástí byly předmětné nemovité věci) dopadala ustanovení o rodinném závodu, nemohl žalobce uplatnit předkupní právo podle ustanovení § 704 odst. 2 o. z., a ze stejného důvodu – neexistence rodinného závodu – se neuplatnila výjimka podle ustanovení § 3062 o. z., které stanovilo, že k rodinnému závodu po uplynutí jednoho roku od účinnosti o. z. nezaniká předkupní právo. Občanský zákoník (až do nabytí účinnosti novely č. 460/2016 Sb.) nezakládal mimo zemědělskou půdu a rodinný závod zákonné předkupní právo, v dohodě o vypořádání společného jmění manželů vzájemné předkupní právo k nově vzniklému spoluvlastnickému podílu sjednáno nebylo. Protože smlouva o převodu spoluvlastnického podílu byla uzavřena dne 22. 1. 2015 (před účinností zákona č. 460/2016 Sb., kterým byl novelizován o. z.), tedy za účinnosti o. z., ale po 1. 1. 2015, kdy již uplynulo jednorozční období od účinnosti o. z., po které přetrvávalo zákonné právo spoluvlastníků podle ustanovení § 3062 o. z., byl spoluvlastnický podíl volně k prodeji. Jelikož předkupní právo k předmětným nemovitým věcem žalobci nenáleželo, nemohlo dojít k jeho porušení a nárok žalobce na nahrazení projevu vůle žalovaného proto nelze shledat důvodným.

22. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska závěru, že ustanovení o rodinném závodu nebyla na projednávaný případ aplikovatelná, a žalobci tudíž nenáleželo předkupní právo (jakož i v závěru, že i kdyby ustanovení o rodinném závodu aplikovatelná byla, rodinný závod by již před převodem spoluvlastnického podílu spolu s předkupním právem zanikl), správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

23. Protože dovolání žalobce bylo zamítnuto, dovolací soud mu podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. uložil, aby žalovanému nahradil náklady potřebné k účelnému uplatňování práva.